

زبان و ادبیات فارسی

۱- در کدام بیت، همه آرایه‌های «تشبیه، مراعات نظیر و تضاد» موجود است؟

۱) ای صاحب کرامت، شکرانه سلامت	روزی تفقدی کن درویش بی‌نوا را
۲) آسایش دو گیتی، تفسیر این دو حرف است	با دوستان مروّت با دشمنان مدارا
۳) سرکش مشو که چون شمع از غیرت بسوزد	دلبر که در کف او موم است سنگ خارا
۴) دل می‌رود ز دستم، صاحب‌دلان خدا را	دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

۲- در کدام بیت، همه آرایه‌های «جناس، استعاره، کنایه و تشبیه» موجود است؟

۱) گفتم بینمش مگرم درد اشتیاق	ساکن شود، بدیدم و مشتاق تر شدم
۲) مهمان سراسر خانه دنیا که اندر او	یک روز این بیاید و یک روز آن رود
۳) آن کس که سر به جیب قناعت فرو نبرد	بگذار تا به چاه مذلت فرو رود
۴) گویند روی سرخ تو سعدی که زرد کرد؟	اکسیر عشق بر مسم افتاد و زر شدم

۳- در کدام بیت تشخیص (personification) مشهود نیست؟

۱) این سر به مهر نامه بدان مهربان رسان	کس را خبر مکن که کجا می‌فرستم
۲) ای صبح دم، بین که کجا می‌فرستم	نزدیک آفتاب وفا می‌فرستم
۳) باد صبا دروغ زن است و تو راست گوی	آن جا به رغم باد صبا می‌فرستم
۴) دست هوا به رشته جان بر، گره زده ست	نزد گره‌گشایی هوا می‌فرستم

۴- شاعر در کدام گزینه، برای بیان منظور خود، از آرایه‌ی جناس استفاده کرده است؟

۱) کدامین ساعت از من یاد کردی	کدامین روزم از خود شاد کردی
۲) عتابت گر چه زهر ناب دارد	گذر بر چشمه نوشاب دارد
۳) کدامین جامه بر یادم دریدی	کدامین خواری از بهرم کشیدی
۴) کدامین پیک را دادی پیامی	کدامین شب فرستادی سلامی

۵- در کدام بیت بیش‌ترین آرایه تضاد وجود دارد؟

۱) شور فرهادم به پرسش سر به زیر افکنده بود	ای لب شیرین جواب تلخ سربالا چرا
۲) قناعت می‌کنم با درد چون درمان نمی‌یابم	تحمل می‌کنم با زخم چون مرهم نمی‌بینم
۳) شیرین نمایم به دهانش شکر وصل	آن را که فلک زهر جدایی پچشاند
۴) گردون مرا زحمت هستی رها نخواست	مرگم رسیده بود و لیکن خدا نخواست

۶- کدام مجموعه از ترکیب‌ها «اضافه تشبیهی» است؟

- ① مزید نعمت - شرط انصاف - مرغ سحر - کلاه شکوفه
 ② حیب مراقبت - امید اجابت - دیوار اَمّت - قصه عشق
 ③ پرده ناموس - اطفال شاخه‌ها - سرور کابنات - درگاه خدا
 ④ دریای معرفت - شب جهل - شکوفه اشک - آتش عشق

۷- در کدام عبارت آرایه متناقض‌نما، مشهود است؟

- ① صدای سایش بال‌هایش تنها سخنی است که سکوت ابدی کویر را نشان می‌دهد و آن را ساکت‌تر می‌نماید.
 ② ماوراء الطبیعه را - که همواره فلسفه از آن سخن می‌گوید و مذهب بدان می‌خواند - در کویر به چشم می‌توان دید.
 ③ شب کویر، این موجود زیبا و آسمانی که مردم شهر نمی‌شناسند. آن چه می‌شناسند شب دیگری است.
 ④ خیال - این تنها پرنده نامرئی که آزاد و رها همه‌جا جولان دارد - سایه پروازش تنها سایه‌ای است که بر کویر می‌افتد.

۸- در کدام گزینه آرایه تناقض (پارادوکس) به کار رفته است؟

- ① یافت با شکوه ره زندگی من پایان
 ② حاصل ذوق و هنر خون جگر بود مرا
 ③ گر چو شب‌نم نفسی هم نفس گل بودم
 ④ دلم امروز چو کاه از نفسی می‌لرزد
 ① چون جرس ناله من زاد سفر بود مرا
 ② این هم از بی‌هنری‌های هنر بود مرا
 ③ بهره زان وصل همان دیده‌تر بود مرا
 ④ یاد آن روز که چون کوه جگر بود مرا

۹- آرایه «جناس و تلمیح و تضاد» در کدام بیت به کار رفته است؟

- ① من به هر جمعیتی نالان شدم
 ② هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش
 ③ نی حدیث راه پرخون می‌کند
 ④ محرم این هوش جز بی‌هوش نیست
 ① جفت بدحالان و خوش‌حالان شدم
 ② باز جوید روزگار وصل خویش
 ③ قصه‌های عشق مجنون می‌کند
 ④ مرزبان را مشتری جز گوش نیست

۱۰- در کدام گزینه آرایه‌های «اغراق و استعاره» دیده می‌شود؟

- ① یار من باش که زیب فلک و زینت دهر
 ② تا به حدی است لطافت رخ پرتابش را
 ③ تناور است چو کوه و تگاور است چو باد
 ④ چنان ز عشق تو از حال خویش بی‌خبرم
 ① از مه روی تو و اشک چو پروین من است
 ② که عرق داغ کند لاله سیرابش را
 ③ شناور است چو ماهی و هم‌چو قطره، دوان
 ④ که رو تتابم اگر تیغ می‌زنی به سرم

۱۱- در همه بیت‌های زیر به جز بیت آرایه «تشبیه» وجود دارد.

- ① این لطافت نیست هرگز میوه فردوس را / می‌توان خوردن به لب سیب زرخدان تو را
 ② گفتمش سلسله زلف بتان از پی چیست؟ / گفت حافظ گله‌ای از دل شیدا می‌کرد
 ③ گفتم این جام جهان‌بین به تو کی داد حکیم / گفت آن روز که این گنبد مینا می‌کرد
 ④ دلم تخته کِلک (=قلم) تعلیم توست / سرم خاک میدان تعظیم توست

۱۲- در کدام گزینه آرایه «جناس» به کار رفته است؟

- ۱) هرکسی از ظنّ خود شد یار من
 ۲) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست
 ۳) همچو نی زهری و تریاقی که دید؟
 ۴) نی حدیث راه پر خون می‌کند
 از درون من نجست اسرار من
 لیک کس را دید جان دستور نیست
 همچو نی دمساز و مشتاقی که دید؟
 قصه‌های عشق مجنون می‌کند

۱۳- در بیت زیر، کدام آرایه وجود ندارد؟

«رسید باد صبا غنچه در هواداری ز خود برون شد و بر تن درید پیراهن»

- ۱) تشخیص
 ۲) کنایه
 ۳) تلمیح
 ۴) استعاره

۱۴- در عبارت «صدای سنگین سکوت در سرسرا پیچیده بود» چه آرایه‌ای به کار رفته است؟

- ۱) تلمیح
 ۲) واج آرایی
 ۳) تشبیه
 ۴) استعاره

۱۵- در کدام بیت آرایه حس آمیزی مشهود نیست؟

- ۱) ما گرچه مرد تلخ شنیدن نه ایم لیک
 ۲) هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق
 ۳) رخ شاه کاووس پر شرم دید
 ۴) تلخ منشین شراب اگر داری
 تلخی که از زبان تو آید شنیدنی است
 ثبت است بر جریده عالم دوام ما
 سخن گفتنش با پسر نرم دید
 شور کم کن کباب اگر داری

پاسخنامه تشریحی

- ۱ - گزینه ۳ تشبیه (مشبه: ت، مشبه‌به: شمع، ادات تشبیه: چون) / مراعات نظیر بین واژگان «شمع، موم و بسوزد» و واژگان «موم و سنگ» / «موم» و «سنگ» تضاد دارند.
- ۲ - گزینه ۴ «اکسیر عشق» اضافه تشبیهی است. / «روی زرد شدن» کنایه است از چهره و سیمای عارفانه یافتن [و از نگاه آنان که عشق را نمی‌شناسد، کنایه از لاغر و تکیده شدن] / «زر شدن» کنایه است از ارجمند شدن / مس استعاره مصرحه از وجود بی‌ارزش شاعر است. / بین واژگان «زرد» و «زر» جناس ناهمسان دیده می‌شود.
- ۳ - گزینه ۱ در گزینه‌های دیگر، به «صبح»، «باد صبا» و «هوا» شخصیت انسانی بخشیده شده است.
- ۴ - گزینه ۱ یاد و شاد جناس ناهمسان دارند.
- ۵ - گزینه ۱ زیرا در این گزینه، سه تضاد دیده می‌شود: پرسش \neq جواب، زیر \neq بالا، شیرین \neq تلخ
بررسی سایر گزینه‌ها:
گزینه ۲ «دو تضاد (درد \neq درمان، زخم \neq مرهم)
گزینه ۳ «نیز دو تضاد (وصل \neq جدایی، شیرین \neq زهر)
گزینه ۴ «یک تضاد (هستی \neq مرگ)
- ۶ - گزینه ۴ دریای (مشبه‌به) معرفت (مشبه) (وجه شبه: بزرگی، عمق و بی‌کرانگی) / شب (مشبه‌به) جهل (مشبه) (وجه شبه: گمراه کنندگی) شکوفه (مشبه‌به) اشک (مشبه) (وجه شبه: کوچکی و طراوت) / آتش (مشبه‌به) عشق (مشبه) (وجه شبه: سوزانندگی) اضافه‌های تشبیهی در سایر گزینه‌ها:
گزینه ۱: کلاه (مشبه‌به) شکوفه (مشبه) (وجه شبه: زیبایی و پوشانندگی؛ کلاه سر انسان را می‌پوشاند و شکوفه سر شاخه‌ها را)
گزینه ۲: دیوار (مشبه‌به) امت (مشبه) (وجه شبه: نیاز به پشتوانه داشتن)
گزینه ۳: پرده (مشبه‌به) ناموس (مشبه) (وجه شبه: ظرافت و حساسیت) / اطفال (مشبه‌به) شاخه‌ها (مشبه) (وجه شبه: کوچک بودن)
- ۷ - گزینه ۱ صدای سایش بال‌هایش تنها سخنی است که سکوت ابدی کویر را نشان می‌دهد.
شاعر ادعا می‌کند که صدا، سکوت را نشان می‌دهد.
- ۸ - گزینه ۲ تناقض: «بی‌هنری‌های هنر» متناقض نما
- ۹ - گزینه ۲ اصل و وصل: جناس ناهمسان / دور ماند با بازجوید: تضاد / مفهوم بیت تلمیح دارد به آیه «أنا لله و أنا إليه راجعون» و عبارت «کل شیء يرجع إلى أصله».
- ۱۰ - گزینه ۲ شاعر مدعی است که رخ یارش آن قدر لطیف است که عرق به آن آسیب می‌رساند (اغراق) / لاله سیراب استعاره از صورت.
- ۱۱ - گزینه ۳ در این گزینه تشبیه وجود ندارد.
بررسی گزینه‌های دیگر:
۱) تشبیه: سیب زرخدان
۲) تشبیه: سلسله زلف (زلف معشوق به زنجیر تشبیه شده است).
۴) تشبیه: دل همچون تخته تعلیم / سر همچون خاک میدان
- ۱۲ - گزینه ۲ مستور و دستور جناس ناهمسان اند.
- ۱۳ - گزینه ۳ آرایه تلمیح وجود ندارد.
- تشخیص و استعاره هواداری باد صبا و دریدن پیراهن غنچه / کنایه: «پیراهن دریدن» و «از خود برون شدن».
- ۱۴ - گزینه ۲ واج آرایه: تکرار صامت / س /
- ۱۵ - گزینه ۲ در «تلخ نشستن»، «نرم سخن گفتن» و «شنیدن تلخی» حس آمیزی را می‌توان دید.

پاسخنامه کلیدی

۱ - ۳

۴ - ۱

۷ - ۱

۱۰ - ۲

۱۳ - ۳

۲ - ۴

۵ - ۱

۸ - ۲

۱۱ - ۳

۱۴ - ۲

۳ - ۱

۶ - ۴

۹ - ۲

۱۲ - ۲

۱۵ - ۲